

Učitelj 1867. leta.

Doveršil sem pretečeno jesen pripravniško šolo v sredi Slovenije — v beli Ljubljani; pravim: „v sredi Slovenije“, ker še le sedaj iz šole prišedši sem si kupil Kozlerjev zemljevid Slovenske dežele in zvedil, kje sem do sedaj bival in se pripravljaj za svoj imenitni učiteljski stan. Sedaj čakam, kdaj bom dobil za me toliko imenitno pismo — dekret za svojo p e r v o službo; sploh pravijo, da prva služba v učiteljskem življenji je tudi prva važna stopinja, ki naj večkrat pelje k učiteljevi sreči, ali njegovi veliki nesreči. Naj bo, kakor rado, jaz si naredim za svoj stan to le osnovo, ali si stavim na čelo ta le program, ki mi ga kaže sama čista, zdrava pamet brez vseh nagibov, do ktere koli stranke.

Vse učiteljsko življenje in delovanje razdeljujem v dva poglavitna dela, in sicer v učitelja v šoli in v učitelja z u n a j šole.

Če pridem v malo šolo na deželo, bom skerbela, da si precej postavim terdno podlago, na katero bom stavil pravo národno vseučelišče, to je, šolo za življenje. Imel bom pred očmi poštenega kmeta, ki si naj več domá prideluje svoj kruh, ter s svojim potom osrečuje sebe, svojo družino, pa tudi svojo domovino, in je sploh vreden ud v cerkvi in v deržayni družbi. Premišljeval bom vedno, kako bi bilo naj bolje odgojevatí kmečko mladino, da bi ji teknilo, in jo naj hitreje in gotovše peljalo k njenemu pravemu namenu v navadnem življenji. Meni se zdi, da je učitelj takrat učitelj, če izreja in uči tako in to, da z odgojo in s podukom učenecem za njih namen po vsi svoji moči na vse strani naj več koristi; ako učitelj ne dela tako, ni učitelj, ampak je kazitelj in ovira med ljudstvom. Bog me vari tega! — Jaz bom tedaj kmeta tako odgojeval in podučeval, da mu bom pomagal nositi težavno butaro kmečkega stanú, da mu bom pomagal gospodariti domá pri otrocih in deržini, pri orodji in živini, na vertu in polji, v vinogradu in v gojzdu in sploh povsod, kjer bi si ložeje in boljše kaj prideloval in pridobival.

Če pridem v glavno šolo na deželi, ne bom mislil, da je glavna šola na kmetih le za to, da iz nje prestopajo se učenci v srednje šole, za ktere bi jih mogel naj več uriti le v tujem jeziku, brez kterega se res v sedanjih srednjih šolah ne more shajati,

posebno tam ne, kjer je že v prvem razredu učitelj tujec, in učencem ne more ne trohice po domače razložiti. Pamet mi pravi, da glavna šola, posebno pa glavna šola na deželi, ni samo za to, da bi učila in na vso moč gojila tuji jezik, temuč mora biti, kakor vsaka dobra šola — šola za življenje. Šola za življenje pa naj ima zopet za podlago splošni namen svojih učencev. Učenci, ki dobro doveršijo sedanje glavno šolo, navadno manj vedó, kakor učenci, ki so hodili 4 leta v malo pa v dobro šolo. To kaže, da učitelji v glavnih šolah premalo skerbé za splošno omiko. Učitelj v glavni šoli bom, se vé da, rad učil učence tujega jezika, zato, ker vem, da je zelo koristno, če človek zna več jezikov, — učil pa bom tuji jezik za domačo mizo tako, da se učencem ne bo pristudil, pa tudi tako, da se ga kaj naučé, da jim bo katerikrat kaj koristil, da jim bo ključ, ne pa zavora do višje omike.

V nedeljski šoli bom svoj nauk na vse strani razširjal in tako vravnóval, da se učenci vedno bolj pripravljajo za prevažno stopnjo, ktero človek prekorači, kedar stopi iz mladinskega v moško samostalno življenje. V nedeljski šoli, naj si bo že za navadne učence, ali za rokodelske dečke, mora dobiti mladi človek potni ali domovinski list, kateri ga pelje in vverstuje v javno življenje.

Sicer pa ne bom tako mislil, kakor mislijo nekteri učitelji, da je le samo šola njih delavšnica. Sedanji duh časa tirja veliko veliko od učitelja. Po duhu časa bom tedaj delal v šoli, — pa se bom oziral tudi v družinsko življenje in sploh na vse strani, kjer koli bom vidil, da tudi učitelj more in mora kaj storiti. Nikoli pa ne bom pozabil zlatega pravila, da nevarnost in nesreča nikoli ne počivate, da posebno sedanji učitelj mora biti moder, in tudi še prekanjen, če hoče dobro in varno rabiti svoje kermilo.

Učitelj 1867. leta bom, se vé da, tudi národen, pa ne tako, da bi me zavoljo tega ta ali uni mogel po pravici čertiti, ali da bi se ga jaz zavoljo tega kaj bal; moja národnost bo v tem, da bom skerbél kot učitelj za pravo srečo svojega národa, to je, da bom domačo mladino gojil za pravo vero, za srečni dom in za močno državo.